

УДК 796: 615.216+371.214 (045)
doi: 10.15330/fcult.42.18-25

Катерина Коваль, Мирослав Дутчак

ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У СИСТЕМІ АНТИДОПІНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СПОРТІ

Стаття присвячена обґрунтуванню актуальності та основних завдань й прогнозованих результатів подальшого вивчення проблематики формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті.

Розглянуто хронологію використання освіти задля збереження чистоти спорту та сприяння вихованню середовища, вільного від допінгу. Проаналізовано основні положення Міжнародного стандарту з освіти ВАДА, вітчизняне законодавство, результати тематичних досліджень.

Отримані результати актуалізують вивчення особливостей формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті в Україні. Обґрунтовано мету, завдання, методи та організацію таких досліджень, очікувану наукову новизну та практичне значення.

Ключові слова: антидопінгова діяльність; спорт; освітні програми.

The Purpose is to substantiate the relevance and main tasks and predicted results of further study of the issues of formation and implementation of educational programs in the system of anti-doping activities in sports.

Results. The official beginning of the development of educational anti-doping programs was laid down by the Council of Europe Anti-Doping Convention (1989). The educational sphere of anti-doping activities was further developed in the first edition of the World Anti-Doping Code (2003), where Article 18 is dedicated to education and obliges international sports federations and national anti-doping organizations to provide anti-doping education to athletes and their support personnel. Starting in 2021, WADA will no longer consider education to be an additional service, but a key element of the global anti-doping prevention strategy, as outlined in the International Standard for Education. This standard is based on the principle that an athlete's first experience of anti-doping should be through education, not doping control. At the same time, the issue of the specifics of the preparation and implementation of educational measures to promote behavior consistent with the values of clean sport and protect athletes and other people from doping, considering social values, national traditions and the relevant legal framework, remains open.

Conclusions. The entry into force of the WADA International Standard for Education, the improvement of domestic legislation on anti-doping activities in sport and the availability of only some scientific knowledge on anti-doping educational programs make it important to study the peculiarities of the formation and implementation of educational programs in the system of anti-doping activities in sport in Ukraine. The purpose, objectives, methods and organization of such research, the expected scientific novelty and practical significance are substantiated.

Keywords: anti-doping activities; sport; educational programs.

Постановка проблеми й аналіз результатів останніх досліджень. Глобалізація спорту та його комерціалізація все частіше змушують спортсменів шукати методи покращення своїх спортивних результатів аби залишатися на спортивній арені якомога довше та отримувати відповідні соціальні та економічні заохочення. Для досягнення конкурентних результатів спортсмени, тренери, спортивні лікарі та інші фахівці використовують різноманітні засоби, методи та технології. Прагнення перемогти “любою ціною” приводить їх й до застосування допінгу.

Визначаючи “Європейську модель спорту” Єврокомісія підкреслює, що зростаюче використання заборонених речовин для покращення результативності виступів у конкурентному середовищі стало головною проблемою у світі спорту [5].

У Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. № 1089, вказано, що Україна посідає одне із найвищих місць у світі із вживання допінгу (за оцінками експертів Всесвітнього антидопінгового агентства), що негативно впливає на імідж країни у міжнародному спортивному середовищі, тому боротьба з допінгом є пріоритетом діяльності та спільною відповідальністю всіх суб'єктів спортивного руху.

Використання допінгу суперечить гуманістичній сутності спорту, його етичним цінностям, несе реальну загрозу для здоров'я та життя спортсменів. У зв'язку з цим до

антидопінгової діяльності на глобальному та національному рівнях залучаються спортсмени, тренери, спортивних медики, менеджери та інші фахівці [6, 11].

Серед перспективних напрямів вирішення проблеми допінгу в спорті особливе місце відводиться реалізації освітніх програм серед різних учасників спортивного руху від дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спортивних клубів і до національних та міжнародних спортивних організацій, урядових структур [3].

Відповідно до Міжнародного стандарту освіти Всесвітнього антидопінгового агентства (ВАДА, 2021) [17] міжнародні та національні організації повинні планувати, впроваджувати, контролювати та проводити антидопінгові освітні програми. Ці програми, призначені для профілактики використання спортсменами допінгу, мають охоплювати не лише пряме вживання заборонених речовин, але й інші порушення, кількість яких ВАДА визначає в одинадцяти категоріях [4].

В Антидопінговій конвенції Ради Європи [2] вказується на зобов'язання сторін (урядів держав – членів Ради Європи) запроваджувати освітні програми про небезпечність допінгу для здоров'я та про його негативний вплив на етичні цінності спорту. Такі програми мають бути розраховані для широкого кола фахівців.

Згідно із Законом України “Про антидопінгову діяльність” до повноважень Національного антидопінгового центру з-поміж іншого віднесено планування, впровадження, оцінювання та перевірку інформаційних та освітніх програм із запобігання використанню допінгу у спорті.

Водночас, успішна реалізація вказаних повноважень потребує сучасних наукових знань, насамперед щодо організації процесів формування та реалізації вказаних освітніх програм.

У сучасній вітчизняній науці з фізичної культури і спорту мають місце лише окремі наукові розробки, присвячені дослідженню проблем антидопінгових освітніх програм. Зокрема, В.М. Сергієнко, А. Є. Сірик [10] підкреслюють, що важливо інформувати фахівців сфери спорту щодо розширення та оновлення списку заборонених препаратів, видів порушень антидопінгових правил, про відповідальність спортсменів і персоналу за порушення цих правил, про форми покарання за застосування й поширення допінгу, а також забезпечувати пропаганду чистого спорту серед різних соціально-демографічних груп населення.

Зарубіжні дослідники [13, 14, 16] вказують на доцільність врахування національних особливостей під час підготовки та реалізації освітніх програм із запобігання допінгу у спорті. Такі програми здебільшого орієнтовані на спортсменів з метою попередження випадків умисного використання допінгу для поліпшення власних результатів чи ненавмисного порушення антидопінгових правил. Спортсменам наголошується на тому, що вказані дії можуть призвести до їх дискваліфікації та виключення зі змагань. Також їм доводиться інформація про різноманітні наслідки використання допінгу, включаючи медичні ризики, як от серцево-судинні захворювання, соціальні наслідки, такі як загроза репутації, та економічні втрати, наприклад, втрату спонсорської підтримки тощо.

Відмічаючи наукове та практичне значення праць вітчизняних та зарубіжних вчених доцільно зауважити, що на сучасному етапі суттєве значення для подальшого розвитку антидопінгової діяльності у спорті має отримання наукових результатів про структурно-функціональну модель формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті в Україні.

Мета дослідження – обґрунтувати актуальність та основні завдання й прогнозовані результати подальшого вивчення проблематики формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті.

Методи й організація дослідження. Методи аналізу й узагальнення наукової літератури, інформаційних ресурсів мережі Інтернет, документальних матеріалів та статистичних даних.

Результати та дискусія. Проблеми допінгу у сучасному спорті викликають напруженість та стурбованість починаючи з другої половини ХХ століття. Зокрема, на Іграх XVII Олімпіади у Римі 1960 року зареєстровано летальний випадок, пов'язаний з вживанням фенаміну – загинув велогонщик Курт Йенсен. Ця подія змусила МОК вжити відповідних заходів для заборони використання допінгу під час підготовки та участі спортсменів у змаганнях. Це, в свою чергу, привернуло увагу Ради Європи, яка у 1960 році ухвалила резолюцію про заборону використання допінгових субстанцій у спорті [7]. Після цього МОК, у 1967 році, уперше склав списки заборонених препаратів та почав виявляти спортсменів, які вживають такі препарати шляхом тестування. Таким чином затвердження списку заборонених препаратів та початок тестування стали першими заходами у боротьбі з допінгом у спорті.

В 70-х роках минулого століття розпочинається впровадження й освітньої антидопінгової діяльності, що характеризувалась низькою ефективністю [18]. Офіційний початок розвитку освітніх антидопінгових програм закладено Антидопінговою конвенцією Ради Європи (ETS № 135, Страсбург, 16.11.1989 року) [2]. У статті “Просвіта” акцентується увага на значенні освітніх програм та інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності про ризики допінгу для здоров'я та його шкідливий вплив на етичні аспекти спорту. Такі програми мають бути розраховані на широку аудиторію: учнів шкіл, молодь спортивних клубів, їхніх батьків, дорослих спортсменів і спортсменок, спортивних функціонерів, тренерів та інструкторів.

Подальший розвиток освітня сфера антидопінгової діяльності знайшла у першій редакції Всесвітнього антидопінгового кодексу (далі – Кодекс) 2003 року. Тут передбачено інформування спортсменів, тренерів, лікарів та іншого супровідного персоналу спортсмена про діяльність антидопінгових програм та наслідки вживання заборонених речовин. Далі Кодекс тричі переглядався у 2009, 2015 та 2021 роках [4], але ст. 18 незмінно зосереджена на освіті та зобов'язує міжнародні спортивні федерації та національні антидопінгові організації надавати антидопінгову освіту спортсменам та їх допоміжному персоналу.

Тривалий час Всесвітня антидопінгова агенція (далі – ВАДА) та її попередники у антидопінговій діяльності керувалися стратегією “жорсткого адміністрування”, що передбачала виявлення випадків використання допінгу та покарання порушників з метою запобігання подібним діям серед інших спортсменів. Проте через високу вартість та недостатню результативність такого підходу у зниженні рівня використання допінгу у спорті, значення освітніх антидопінгових програм суттєво зростає [15].

Починаючи з 2021 року ВАДА уже визначає освіту не просто додатковою послугою, а ключовим елементом глобальної антидопінгової стратегії запобігання, як це зазначено у Міжнародному стандарті з освіти [17]. Антидопінгова освіта визначається як проведення навчання з антидопінгових тем для розвитку навичок чистої спортивної поведінки та прийняття обґрунтованих рішень, а освітня програма – як сукупність освітніх заходів, що відповідні організації проводять для досягнення запланованих цілей навчання.

Вказаний стандарт ВАДА дає чітке розмежування між когнітивною та афективною сферами навчання. Інформаційні програми, орієнтовані на когнітивну сферу, спрямовані на збільшення обізнаності та розширення знань про допінг, зокрема про заборонені речовини, їхні побічні ефекти та наслідки, серед спортсменів, тренерів, та іншого допоміжного персоналу з метою запобігання вживанню допінгу, особливо ненавмис-

ному. Освітні програми, орієнтовані на афективну сферу навчання, прагнуть вийти за рамки простої передачі знань, фокусуючись на ціннісно-орієнтованій освіті. Така освіта має на меті проведення заходів, спрямованих на розвиток особистих цінностей і принципів, підкріплюючи здатність до прийняття самостійних етичних рішень. Антидопінгова освіта, базована на цінностях, зосереджена на впливі на емоції, мотивацію, ставлення та цінності, включаючи розвиток моральних компетенцій. Вважається, що моральна сторона особистості, що охоплює переконання та практики стосовно “правильного чи неправильного”, формується з часом під впливом соціального контексту та особистих цінностей й може бути сформована чи розвинута через цілеспрямовану освіту [18].

Водночас за результатами досліджень зарубіжних вчених [12, 18] встановлено, що інформаційні програми у межах антидопінгової освіти (надання повідомлень про допінг, його шкоду для організму) є малоефективними для зміни допінгової поведінки спортсменів, тренерів та інших фахівців. Пріоритетність зберігається власне за освітніми антидопінговими програмами.

У Міжнародному стандарті з освіти ВАДА [17] підкреслюється, що міжнародні та національні організації мають підтримувати принцип, згідно з яким перший досвід спортсмена в боротьбі з допінгом повинен бути через освіту, а не допінг-контроль. Освітні програми об'єднують такі чотири компоненти:

- ціннісно-орієнтована освіта: забезпечення діяльності, що підкреслює розвиток особистих цінностей та принципів; це формує здатність учасника програми в подальшому приймати етичні рішення;
- підвищення обізнаності: висвітлення тем та питань, пов'язаних із чистим спортом;
- надання актуальної інформації: точного, сучасного змісту, пов'язаного з чистими видами спорту;
- антидопінгова освіта: спрямована на формування компетенцій для чесної поведінки та ухвалення етичних рішень.

У стандарті ВАДА, що аналізується, визначені вимоги до освітніх програм, зокрема, щодо:

- планування (розробки освітнього плану; оцінки поточної ситуації; створення освітнього пулу; визначення цілей та заходів, моніторингу);
- впровадження освітніх програм (ціннісно-орієнтована освіта; теми та зміст повинні бути адаптовані та пристосовані для задоволення потреб цільової аудиторії; методи навчання можуть включати очні сесії, електронне навчання, брошури, інформаційні стенди, вебсайти тощо; викладачі повинні бути компетентними в ціннісно-орієнтованій освіті та з усіх тем, поданих у Статті 18.2 Кодексу та Міжнародному стандарті з освіти ВАДА; розглядати можливість залучення спортсменів до проведення освітніх заходів, де це доречно);
- оцінки освітніх програм (базується на всій доступній інформації та даних, що стосуються конкретних цілей в освітньому плані за звітний період, та визнає, наскільки ці цілі були досягнуті; включає освітній план на майбутній рік; передбачає пошук партнерства в академічній сфері або з іншими дослідницькими установами для надання підтримки в оцінюванні та дослідницьких цілях; соціологічні дослідження також можуть бути використані для отримання інформації у процедурі оцінки).

- Водночас відкритим залишається питання про особливості підготовки та впровадження освітніх заходів з метою заохочення поведінки, що відповідає цінностям чистого спорту й захищає спортсменів та інших людей від допінгу, з урахуванням суспільних цінностей, національних традицій та відповідного нормативно-правового поля.

В Україні проблематика антидопінгової освіти займає периферійне місце в науковому дискурсі, що відображається в обмеженій кількості досліджень, присвячених цій темі. Незважаючи на глобальне визнання важливості антидопінгових ініціатив у спорті та освіти як ключового елемента у боротьбі з допінгом, у вітчизняному науковому дискурсі ця сфера залишається малодослідженою. Лише окремі наукові публікації адресують цю важливу тему, розглядаючи її в контексті ширших досліджень спортивної етики, здоров'я спортсменів та антидопінгової політики [1, 8, 9].

Враховуючи зазначене метою наших подальших досліджень визначено – науково обґрунтувати структурно-функціональну модель формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті в Україні для збереження здоров'я спортсменів, запобігання застосуванню та поширенню допінгу, покращення іміджу України у світовому спортивному співтоваристві.

Для досягнення вказаної мети передбачається вирішити такі завдання: здійснити системний аналіз наукових знань та практичного досвіду формування та реалізації освітніх програм в системі антидопінгової діяльності у спорті; дослідити особливості формування та реалізації освітніх програм у державах з високою ефективністю функціонування системи антидопінгової діяльності у спорті; визначити позитивні сторони, проблемні питання та перспективні напрямки формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті в Україні; розробити структурно-функціональну модель формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті в Україні та перевірити її ефективність.

Очікувана наукова новизна результатів запланованих досліджень: вперше буде обґрунтовано структурно-функціональну модель формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті в Україні, що охоплюватиме відповідні блоки, характеризуватиме їх призначення, змістовне наповнення, взаємозв'язки та залежності; вперше будуть встановлені характерні особливості формування та реалізації освітніх програм у державах з високою ефективністю функціонування системи антидопінгової діяльності у спорті; вперше будуть наведені позитивні сторони, проблемні питання та перспективні напрямки формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті в Україні.

Практичне значення нашої роботи полягатиме у розробці рекомендацій Національному антидопінговому центру України, суб'єктам вітчизняної сфери фізичної культури і спорту з метою прийняття ними рішень для запобігання навмисних і ненавмисних порушень антидопінгових правил та інших порушень Кодексу, впровадження Міжнародного стандарту з освіти ВАДА та підвищення ефективності антидопінгової освіти. Отримані результати дослідження планується впроваджувати в освітній процес здобувачів вищої освіти ступенів бакалавра та магістра фізичної культури і спорту, а також в систему підвищення кваліфікації та неформальної освіти фахівців сфери фізичної культури і спорту.

Висновки. На сучасному етапі розвитку антидопінгової діяльності у спорті суттєво зростає роль освіти задля підтримки збереження спортивного духу, як це зазначено в Кодексі, та сприяння вихованню середовища, вільного від допінгу. Набуття чинності Міжнародного стандарту з освіти ВАДА (основний принципом цього документу – перший досвід спортсмена в боротьбі з допінгом повинен бути через освіту, а не допінг-контроль), удосконалення вітчизняного законодавства про антидопінгову діяльність у спорті та наявність лише окремих наукових знань з антидопінгових освітніх програм актуалізує вивчення особливостей формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті в Україні. Обґрунтовано мету, завдання, методи та організацію таких досліджень, очікувану наукову новизну та практичне значення.

1. Акуленко ТМ. Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті [дисертація в Інтернеті]. Одеса : Нац. ун-т “Одеська юридична академія”; 2020 [цитовано 2024 Січ 15]. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ffb650f2-83cb-4613-a0df-dd6600774adf/content>.
2. Антидопінгова конвенція Ради Європи [Інтернет]. Страсбург; 1989 Лист 16 [цитовано 2024 Січ 17]. URL: <https://nadc.org.ua/dokumenty/mizhnarodni-konventsii/antydopingova-konventsiya/>
3. Бубка СН, Платонов ВН, редакторы. Менеджмент подготовки спортсменов к Олимпийским играм. Киев : Олимпийская лит.; 2017. 480 с.
4. Всесвітній антидопінговий кодекс. 2021 [цитовано 2024 Січ 16]. URL: https://nadc.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/The_Code_2021_UA.pdf/
5. Європейська модель спорту (Консультативний документ Генерального директорату з питань інформації, комунікації, культури, аудіовізуальної політики, культури та спорту, 1998 р.). В: Литвин ВМ, редактор. Міжнародно-правові акти у сфері спорту (до Євро-2012). Київ: Парламентське вид-во; 2011. с. 271-310.
6. Імас Є, Борисова О, Когут І. Неолімпійський спорт: проблеми та перспективи розвитку / В. М. Костюкевич (гол. ред.). *Фізична культура, спорт та здоров'я нації* : зб. наук. праць. Вип. 2. Вінниця, 2016. С. 145-52.
7. Platonov V. Doping in olympic sport: signs of the crisis and ways to overcome it. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*. 2016;20(6):53-9. <https://doi.org/10.15561/18189172.2016.0608>
8. Platonov V. Doping in Olympic sports: crisis phenomena and ways to overcome them. *Science in Olympic sports*. 2016; (2): 64-90.
9. Сергієнко ВМ, Корж СО. Поняття допінгу та нормативно-правове регулювання боротьби з цим явищем у спорті / О.В. Тимошенко (ред). *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 15: Науково-педагогічні проблеми фіз. культури (фіз. культура і спорт)* : зб. наук. пр. Вип. 3К (110). Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2019. С. 516-19.
10. Сергієнко ВМ, Сірик АС. Допінг та антидопінгова освіта сучасного спорту / О.В. Тимошенко (ред). *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 15: Науково-педагогічні проблеми фіз. культури (фіз. культура і спорт)* : зб. наук. пр. Вип. 3К(131). Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2021. С. 358-61. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series.15.2021.3K\(131\).87](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series.15.2021.3K(131).87).
11. Шинкарук ОА. Актуальні проблеми медичного і наукового забезпечення в олімпійському спорті. *Спортивна медицина і фізична реабілітація*. 2019; (1): 16-27. <https://doi.org/10.32652/spmed.2019.1.16-27>
12. Gatterer K, Streicher B, Petróczy A, Overbye M, Schobersberger W, Gumpfenberger M, et al. The status quo before the International Standard for Education: Elite adolescent athletes' perceptions of anti-doping education. *Performance Enhancement & Health* [Internet]. 2021; 9(3-4) [cited 2024 Jan 19]. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211266921000153>. <https://doi.org/10.1016/j.peh.2021.100200>.
13. Hurst P, King A, Massey K, Kavussanu M, Ring C. A national anti-doping education programme reduces doping susceptibility in British athletes. *Psychol Sport Exerc* [Internet]. 2023 [cited 2024 Jan 17];(69). URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37665917>. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2023.102512>.
14. Kavussanu M, Barkoukis V, Hurst P, Yukhymenko-Lescroart M, Skoufa L, Chirico A, et al. A psychological intervention reduces doping likelihood in British and Greek athletes: a cluster randomized controlled trial. *Psychol Sport Exerc* [Internet]. 2022 [cited 2024 Jan 16];(6)1. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2021.102099>
15. Manges T, Seidel K, Walter N, Schüler T, Elbe AM. Answering the call for values-based anti-doping education – An evidence-informed intervention for elite adolescent athletes in Germany and Austria. *Front. Sports Act. Living* [Internet]. 2022 [cited 2024 Jan 18];(4). URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fspor.2022.859153>. <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.859153>.
16. Nicholls AR, Morleyb D, Thompsona MA, Huangc C, Abta G, Rothwelld M, et al. The effects of the iPlayClean education programme on doping attitudes and susceptibility to use banned substances among high-level adolescent athletes from the UK: a cluster-randomised controlled trial. *Int J of Drug Policy* [Internet]. 2020 [cited 2024 Jan 20];(82). URL: <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.102820>.
17. WADA International standard of education (ISE) [Internet]. 2021 [cited 2024 Jan 15]. URL: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/international_standard_ise_2021.pdf.
18. Woolf JR. An examination of anti-doping education initiatives from an educational perspective: insights and recommendations for improved educational design. *Performance Enhancement & Health* [Internet]. 2020 [cited 2024 Jan 19];8(2-3). URL: <https://doi.org/10.1016/j.peh.2020.100178>.

References

1. Akulenko TM. Mizhnarodno-pravove spivrobitnytstvo v borotbi z dopinhom u sporti [dysertatsiia v Inter-

- neti]. Odesa: Nats. un-t "Odeska yurydychna akademiia"; 2020 [tsytovano 2024 Sich 15]. Available from: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ffb650f2-83cb-4613-a0df-dd6600774adf/content>.
2. Antydopinhova konventsiiia Rady Yevropy [Internet]. Strasburh; 1989 Lyst 16 [tsytovano 2024 Sich 17]. Available from: <https://nadc.org.ua/dokumenty/mizhnarodni-konventsiiyi/antydopingova-konventsiiya>.
 3. Bubka SN, Platonov VN, redaktorы. Menedzhment podhotovky sportsmenov k Olympyskym yhram. Kyev: Olympyskaia lyt.; 2017. 480 s.
 4. Vsesvitnii antydopinhovyi kodeks [Internet]. 2021 [tsytovano 2024 Sich 16]. Available from: https://nadc.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/The_Code_2021_UA.pdf.
 5. Yevropeiska model sportu (Konsultatyvnyi dokument Heneralnoho dyrektoratu z pytan informatsii, komunikatsii, kultury, audiovizualnoi polityky, kultury ta sportu, 1998 r.). V: Lytvyn VM, redaktor. Mizhnarodno-pravovi akty u sferi sportu (do Yevro-2012). Kyiv: Parlamentske vyd-vo; 2011. P. 271-310.
 6. Imas Ye, Borysova O, Kohut I. Neolimpiiskyi sport: problemy ta perspektyvy rozvytku. V: Kostiukevych VM, hol. redaktor. Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii: zb. nauk. prats. Vyp. 2. Vinnytsia; 2016. P. 145-52.
 7. Platonov VN, redaktor. Dopynh y erhohennye sredstva v sporte. Kyev: Olympyskaia lyt.; 2003. 575 s.
 8. Platonov V. Borba s dopynhom v olympyskom sporte: kryzys y puty eho preodolennia. Nauka v olympyskom sporte. 2016; (2): 64-90.
 9. Serhiienko VM, Korzh SO. Poniattia dopinhu ta normatyvno-pravove rehuliuвання borotby z tsym yavyschem u sporti. V: Tymoshenko OV, redaktor. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia № 15. Naukovo-pedahohichni problemy fiz. kultury (fiz. kultura i sport): zb. nauk. pr. Vyp. 3K(110). Kyiv: Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova, 2019. P. 516-19.
 10. Serhiienko VM, Siryk AYe. Dopinh ta antydopinhova osvita suchasnoho sportu. V: Tymoshenko OV, redaktor. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia № 15. Naukovo-pedahohichni problemy fiz. kultury (fiz. kultura i sport): zb. nauk. pr. Vyp. 3K(131). Kyiv: Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova, 2021. P. 358-61.
 11. Shynkaruk OA. Aktualnye problemy medytsynskoho y nauchnoho obespechenyia v olympyskom sporte. Sportyvna medytsyna i fizychna reabilitatsiia. 2019; (1):16-27.
 12. Gatterer K, Streicher B, Petróczi A, Overbye M, Schobersberger W, Gumpenberger M, et al. The status quo before the International Standard for Education: Elite adolescent athletes' perceptions of anti-doping education. Performance Enhancement & Health [Internet]. 2021; 9(3-4) [cited 2024 Jan 19]. Available from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211266921000153>.
 13. Hurst P, King A, Massey K, Kavussanu M, Ring C. A national anti-doping education programme reduces doping susceptibility in British athletes. Psychol Sport Exerc [Internet]. 2023 [cited 2024 Jan 17];(69). Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37665917>.
 14. Kavussanu M, Barkoukis V, Hurst P, Yuhymenko-Lescroart M, Skoufa L, Chirico A, et al. A psychological intervention reduces doping likelihood in British and Greek athletes: a cluster randomized controlled trial. Psychol Sport Exerc [Internet]. 2022 [cited 2024 Jan 16];(6)1. Available from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S146902922100217X>.
 15. Manges T, Seidel K, Walter N, Schüler T, Elbe AM. Answering the call for values-based anti-doping education – An evidence-informed intervention for elite adolescent athletes in Germany and Austria. Front. Sports Act. Living [Internet]. 2022 [cited 2024 Jan 18];(4). Available from: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fspor.2022.859153>.
 16. Nichollsa AR, Morleyb D, Thompsona MA, Huangc C, Abta G, Rothwelld M, et al. The effects of the iPlayClean education programme on doping attitudes and susceptibility to use banned substances among high-level adolescent athletes from the UK: a cluster-randomised controlled trial. Int J of Drug Policy. 2020 [cited 2024 Jan 20];(82). Available from: <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.102820>.
 17. WADA International standard of education (ISE) [Internet]. 2021 [cited 2024 Jan 15]. Available from: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/international_standard_ise_2021.pdf.
 18. Woolf JR. An examination of anti-doping education initiatives from an educational perspective: insights and recommendations for improved educational design. Performance Enhancement & Health. 2020 [cited 2024 Jan 19]; 8(2-3). Available from: <https://doi.org/10.1016/j.peh.2020.100178>.

Цитування на цю статтю:

Коваль КО, Дутчак МВ. Проблематика формування та реалізація освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2024 Лютий 02; 42: 18-25

Відомості про авторів:

Коваль Катерина Олександрівна – аспірантка, Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ, Україна).
e-mail: koval.nadc@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0009-3155-2645>

Дутчак Мирослав Васильович – доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, професор кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації, Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ, Україна)

e-mail: mdutchak@uni-sport.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6823-272X>